

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА



Всеукраїнська наукова студентська конференція
«Міжнародне право в період
турбулентності міжнародних відносин»

25 жовтня 2024

м. Одеса

Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» Олега ТОДОЩАКА
(наказ № 3178-44 від 08.10.2024 р.)

Відповідальний редактор

Аракелян Мінас Рамзесович – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України.

Укладачі:

Бехруз Хашаматула Набійович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права.

Бугаєць Альона Сергіївна – асистент кафедри міжнародного та європейського права.

Гриб Анна Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Дронов Владислав Юрійович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Форманюк Вікторія Василівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Слісаренко Анастасія Олександрівна – здобувачка вищої освіти 4 курсу факультету судового та міжнародного права.

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Міжнародне право в період турбулентності міжнародних відносин» : студентська науково-практична конференція, 25 жовтня 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 489 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

Сєбова Юлія Миколаївна

здобувачка 1-го курсу магістратури

факультету адвокатури та антикорупційної діяльності

Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО ЗАБОРОНЕНИХ МЕТОДІВ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ

Загальновідомим є факт повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну, у зв'язку з чим цілком доцільно розглянути питання щодо заборонених методів ведення бойових дій та дотримання норм права збройних конфліктів.

В аспекті сучасного Міжнародного гуманітарного права (далі – МГП) поняття методів ведення бойових дій впливає з поняття засобів ведення бойових дій, тобто зброї, що використовується під час збройних конфліктів, в свою чергу, методи ведення бойових дій являються застосуванням вказаних засобів.

На сьогоднішній день у низці міжнародних конвенцій вже сформульовані та закріплені універсальні норми щодо допустимих засобів і методів ведення бойових дій, які базуються на таких фундаментальних цінностях, як повага до людської гідності, свобода, демократія, рівність, верховенство права та права людини.

Так, існує доволі широке коло різноманітних методів ведення війни, проте слід звернути увагу на такі методи, як: віроломство, віддання наказу не залишати нікого в живих, отруйна та хімічна зброя, напади та використання цивільних осіб, вчинення актів насильства, використання голоду – все це відноситься до методів ведення бойових дій, що визнаються забороненими в міжнародному праві.

Віроломство – це навмисна зрада або порушення довіри шляхом обману чи невиконання обіцянок. У контексті міжнародного гуманітарного права це стосується випадків, коли під час збройного конфлікту одна зі сторін використовує обман для здобуття переваги, наприклад, удаючи намір здатися, щоб атакувати противника. Така практика заборонена і вважається серйозним порушенням правил війни.

В свою чергу, використання голоду як способу ведення війни є грубим порушенням міжнародного гуманітарного права. Це заборонено статтею 54 Додаткового протоколу I до Женевських конвенцій 1949 року. Такий метод передбачає навмисне позбавлення цивільного населення їжі або засобів для її виробництва з метою змусити людей здатися, послабити їхній опір або завдати шкоди [1].

Голодування як інструмент війни не лише жорстоке, але й грубо порушує права людини, зокрема право на життя, і суперечить основним гуманітарним принципам захисту цивільних під час конфліктів.

Щодо отруйної та хімічної зброї слід відмітити, що отруйна та хімічна зброя є видами зброї масового ураження, що використовують токсичні речовини або отруйні сполуки для нанесення шкоди людям та живим організмам. Обидва типи зброї несуть не лише фізичну загрозу, але й мають потужний психологічний вплив на людей.

«Незважаючи на це в роки Першої світової війни широко використовувався невідомий на той час вид зброї – хімічна. Наслідками застосування хімічної зброї були значні людські втрати: уражено 1,3 мільйони людей, із яких майже 100 тисяч загинули» [2, с. 229].

Так, станом на сьогодні, хімічна зброя заборонена міжнародним законодавством, зокрема Конвенцією про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення (1993р.).

Вищенаведена конвенція була відкрита для підписання у 1972 році та набула чинності у 1975 році. Отже, це був перший міжнародний договір, спрямований на запобігання розповсюдженню біологічної зброї. Країни, які приєдналися до Конвенції, зобов'язуються не розробляти, не виробляти, не отримувати та не зберігати небезпечні для людей, тварин та рослин мікроорганізми, якщо вони не використовуються в мирних цілях, таких як наукові дослідження чи захист. Також забороняється виготовлення обладнання та засобів доставки для використання цих мікроорганізмів у збройних конфліктах або незаконних діях. Конвенція

вимагає знищення або перенаправлення на мирні цілі наявних у держав мікроорганізмів, обладнання та засобів доставки, що підпадають під її дію [3].

Напади на цивільних осіб та їх використання у збройних конфліктах є ще одним досить серйозним порушенням міжнародного гуманітарного права. Так як, цивільне населення має бути захищене від прямих атак і не повинне використовуватися як інструмент або жертва у війні. Незважаючи на це, у багатьох конфліктах цивільні стають мішенню або використовуються воюючими сторонами для досягнення своїх військових цілей.

Відання наказу не залишати нікого в живих або як ще називають наказ про повне знищення, вважається одним з найжорстокіших методів ведення бойових дій та вважається забороненим в міжнародному гуманітарному праві. Так, Женевські конвенції забороняють навмисне знищення цивільного населення, військовополонених та тих, хто не бере активної участі у бойових діях. Відповідальність за такі дії можуть нести як командири, що видають подібні накази, так і виконавці, навіть якщо вони діють за наказом [1].

У лютому 2022 року численна кількість громадян України приєдналися до лав Збройних Сил України, задля протистояння масштабній збройній агресії з боку російської федерації, демонструючи свою готовність захищати свій дім, землю та незалежність.

Ще до початку повномасштабного вторгнення в Україні було ініційовано розробку документа, який слугуватиме орієнтиром для військовослужбовців у дотриманні законів та звичаїв ведення війни – Інструкцію про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України, що затверджена наказом Міністерства оборони України №164 від 23.03.2017 року [4].

Підсумовуючи, варто зазначити, що Женевські конвенції 1949 року, Додаткові протоколи до Женевських конвенцій, Гаазькі конвенції 1899 та 1907 років, Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї 1980 року, Конвенція про заборону біологічної та токсинної зброї 1972 року, Конвенція про заборону хімічної зброї 1993 року та інші є основними міжнародно-правовими актами, що визначають заборонені методи ведення

бойових дій, які повинні виконуватись країнами-учасниками в обов'язковому порядку. Проте, дивлячись на ситуацію сьогодення досить складно стверджувати про повне виконання вищенаведених міжнародно-правових актів країною-агресором.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text
2. Сурілова О.О., Ківалова Т.С. Обмеження засобів та методів ведення війни в системі сучасного міжнародного права. *Право та державне управління*. С.227-232.
3. Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_182#Text
4. Наказ Міністерства оборони України №164 від 23.03.2017 року Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text>

Ключові слова: міжнародне гуманітарне право, ведення бойових дій, віроломство, хімічна зброя, отруєна зброя, збройні конфлікти, методи.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» Мануйлова Катерина Вікторівна.

МІЖНАРОДНЕ МІГРАЦІЙНЕ ПРАВО В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ.....	216
Batsalai Iryna	
PECULIARITIES OF REGULATION OF MIGRATION PROCESSES IN THE EUROPEAN UNION.....	219
СЕКЦІЯ № 6. МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО.....	224
Александрова Наталія Сергіївна	
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА.....	224
Бабійчук Анастасія Андріївна	
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ: МІЖНАРОДНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ.....	230
Гребенюк Марія Іванівна	
ПРАВОВИЙ СТАТУС УЧАСНИКІВ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА.....	235
Дмитренко Ольга Олексіївна	
ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ЩОДО ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ: УКРАЇНА ТА РФ.....	240
Єрофєєва Ольга Сергіївна	
ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ.....	243
Костюк Дарія Сергіївна	
МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО: ВИКЛИКИ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	247
Куліченко Аліна Василівна	
ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ.....	250
Миколук Софія Ігорівна	
ОСОБЛИВОСТІ СТАТУСУ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ ОСІБ, ЯКІ ПРОЖИВАЮТЬ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ.....	255
Петровський Володимир Володимирович	
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ.....	258
Савченко Маргарита Олегівна	
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА В ПЕРІОД ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ.....	263
Себова Юлія Миколаївна	

ЩОДО ЗАБОРОНЕНИХ МЕТОДІВ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ.....	267
Собко Ростислав Олексійович	
ПРАВОВИЙ СТАТУС ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ОСІБ У МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ	
ПРАВИ.....	271
Соловей Вікторія Вікторівна	
УКРАЇНА ТА РИМСЬКИЙ СТАТУТ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ РАТИФІКАЦІЇ.....	275
Юрченко Дар'я Володимирівна	
ЩОДО ГУМАНІТАРНОЇ ІНТЕРВЕНЦІЇ росії ПРОТИ УКРАЇНИ.....	279
СЕКЦІЯ № 7. НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В РЕАЛІЯХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ.....	284
Масловська Єлизавета Денисівна	
ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ЩОДО ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ.....	284
Неменуша Дарія Вадимівна	
ДОТРИМАННЯ МІЖНАРОДНОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНОЮ: ВИКЛИКИ МИРНОГО ТА ЗБРОЙНОГО ЧАСУ.....	287
Решетило Яна Сергіївна	
КОНВЕНЦІЯ МОНТРЕ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ В УКРАЇНУ.....	292
СЕКЦІЯ № 8. ПРАВО МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ.....	297
Оглу Рані Володимирівна	
ПРАВОВА ОСНОВА СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ БЕЗ'ЯДЕРНИХ ЗОН.....	297
Путята Віталій Олегович	
ЕКОНОМІЧНІ САНКЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ.....	300
Разбітнов Євген Сергійович	
ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ГІБРИДНИХ ВІЙН В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ.....	307
Соловей Анна Олегівна	
ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО ВСТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	310
Тарасенко Марія Леонідівна	
РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ.....	314